

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

שיחות מוסר והדרכה בפרשת השבוע
מיוסדות על שיעוריו, ספריו, וכתבי תלמידיו

פרשת במדבר

מהדורת דרך החיים
לזכות

מרדכי וטובה ארמן

ולע"נ ברכה שמחה בת מרדכי צבי ע"ה

פרנס השבוע

להנצחות: 072-222-3383

מהדורת דרך החיים

לזכות מרדכי וטובה ארמן

ולעילוי נשמת

חיים שלמה בן דוב בער
אליעזר מנחם בן אברהם שמואל
אלטע דבורה בת אשר

חיים שלמה בן דוב בער
אליעזר מנחם בן אברהם שמואל
אלטע דבורה בת אשר

ניתן להשיג את החוברת בחינם:

058-324-5544	ביתר-A	058-328-5464	עזרת תורה	ירושלים
052-760-2289	ביתר-B	058-328-5464	עזרת תורה	ארזי הבירה
055-678-6824	בני ברק	052-760-2289	ספרים ווינקעל	ביהכ"נ הר צבי
054-851-9014	ברכפלד	055-678-6824	עלי הכהן 15	בית וגן
054-853-0541	גבעת זאב	054-851-9014	054-854-0851	054-841-9231
052-763-4167	טלוסטון	054-853-0541	054-854-0851	054-841-9231
052-447-4126	מודיעין	052-763-4167	054-854-0851	054-841-9231
08-974-3086	קרית ספר	052-447-4126	054-854-0851	054-841-9231
	בית שמש	08-974-3086	054-854-0851	054-841-9231
02-995-1203	הקריה		054-854-0851	054-841-9231
058-324-0374	רמב"ש א'	02-995-1203	054-854-0851	054-841-9231
	רמב"ש ב'	058-324-0374	054-854-0851	054-841-9231
052-767-4151	רמב"ש ג' 1		054-854-0851	054-841-9231
054-842-7664	רמב"ש ג' 2	052-767-4151	054-854-0851	054-841-9231
		054-842-7664	054-854-0851	054-841-9231

לברורים והנצחות : 072-222-3383

או לקבלת החוברת במייל: ey@torasavigdor.org

נהנים מהחוברות? הפיצעם גם לאחרים!

100 עותקים - 50 ש"ח

800 עותקים - 360 ש"ח

פרנס השבוע (כאלפיים חוברות!) - 1000 ש"ח

להוספת חוברות באזורכם, נא להוסיף בקשה ולציין אזור המבוקש

ניתן לתרום בעמדות נדרים פלוס

או בנדרים פון: 03-763-0585

קרן מס' 2985

OR AT TORASAVIGDOR.ORG/DONATE (SPECIFY "TOWARDS HEBREW EDITION")

חוברת מס' 43

הדפסה - "בית הדפוס" 1155-210-077

תורת אביגדור

פרשת במדבר

“נָזַר אֶלְקִיּוֹ עַל רֹאשׁוֹ”

הבכורות מתקדשים

בעת מכת בכורות, כשכל בכורי מצרים הוכו, קבע הקב"ה: "כִּי לִי כָל בְּכוֹר בְּיוֹם הַפִּתִּי כָל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם הַקֹּדֶשְׁתִּי לִי כָל בְּכוֹר בְּיִשְׂרָאֵל לִי יְהִי אֲנִי ה'" (במדבר ג יג). מאז ומקדם מבריא העולם, הבכורים היו אלו שיועדו להיות משרתי ה', אבל מכת בכורות העלתה את הבכורות של עם ישראל לדרגה חדשה של קדושה. העובדה שהם ניצלו מהפרענות שהביא ה' על בכורות מצרים, מחייבת אותם להקדיש את חייהם לשרת את ה' שהציל אותם. לכן הם נבחרו באותו לילה להיות המשרתים לפני ה' בשם כל ישראל.

ובואו נראה מה אומרת המשנה במסכת זבחים (קיב:): "עד שלא הוקם המשכן היו הבמות מותרות, ועבודה בבכורות". עד הקמת המשכן קרבנות ציבור היו קרבים רק ע"י הבכורים, היתה זו חשיבות גדולה לבכורות, מתוך כל העם הם שנבחרו לעשות את העבודה הגדולה והחשובה של הקרבת הקרבנות. הם היו הכהנים! בוודאי שהיה זה חיוב ומצווה, אבל גם זכות עצומה. ואין ספק שהבכורות שמחו בה מאד מאד.

נקודה נוספת: זו היתה מעלה רמה שלכל אחד מעם ישראל היה בה חלק, בכל שבטי ישראל לכל משפחה שנולד להם בן זכר ראשון - כהן משרת ה' נולד להם! עד שאירע האסון, והמעלה הרמה והחשובה ניטלה מכלל העם ומהבכורות. "בָּעֵת הַהִוא הִבְדִּיל ה' אֶת שִׁבְט הַלְוִי" (דברים י ח). "וְאֲנִי הִנֵּה לִקְחָתִי אֶת הַלְוִיִּם מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תַּחַת כָּל בְּכוֹר" (במדבר ג יב). שבט הלוי נטל את מקומו ותפקידו של הבכור בעם ישראל.

אבדה שאין לה תמורה!

ועכשיו רבותי, חייבים להבין את גודל המאורע. בכל שנה אנו קוראים עליו בקריאת התורה, וכמעט לא שמים אליו לב. אבל עבור הבכורות זו הייתה אבדה שאין גדולה הימנה! רק לפני שבועות אחדים הם יצאו ממצרים והם בחירי ה' שהוכתרו בכתר הכהונה. בעת מעמד הר סיני בחלקם של הבכורות נפלה הזכות העצומה להיות משרתי ה' ולהקריב לפניו עולות ושלמים. ועכשיו פתאום, כהרף עין, הזכות הזו אבדה מהם. אין מי שיכול שלא להתפעל מאבדה גדולה כזו. היה ברור להם שהם הפסידו דרגה גבוהה של קרבת ה', שהיא לבדה השלמות האמיתית. הם הצטערו מאד, אנו מדברים על גדולי אומתנו, אנשים שהבינו שהצלחה אמיתית איננה אלא קרבת אלוקים בלבד. הדור הזה ראה את המכות במצרים, את יציאת מצרים ואת קריעת ים סוף. הם שמעו את קול ה' בהר סיני מדבר אליהם מתוך האש. כל זה גרם להם לשאוף ולערוג לקרבת אלוקים יותר ממה שיכולים אנו להעלות על דעתנו. ועכשיו הבכורות איבדו את ההזדמנות הגדולה שהייתה להם, להקריב קרבנות - לשון קרבה - לה'. והם ידעו שהזכות הזו אבדה להם לנצח, הרי הקב"ה אמר "וְהָיָה לִי הַלְוִיִּם", והמדבר אומר "כל מקום שנאמר לי - אינו זו לא בעולם הזה ולא בעולם הבא" (ויק"ר ב ב).

הרי מה חשוב יותר מלהתקרב לה? דוד המלך אומר "וְאֲנִי קִרְבַּת אֲלֵקִים לִי טוֹב" (תהילים עג כח). "וְאֲנִי" פירושו לא אכפת לי מה אחרים חושבים שהוא טוב, יש שרוצים כבוד, שררה או כסף; אבל אצלי רק קרבת אלוהים היא הטוב, ולא שום דבר אחר. להתקרב לה, זהו הדבר היחיד שאכפת לי ממנו בעולם.

קרב שנתרחק

אני לא אומר שצדיקים גדולים ותלמידי חכמים מופלגים אינם משיגים קרבת אלוהים בדרגה גבוהה, ונרחיב בזה בהמשך דברינו בעז"ה. אבל שבט הלויים בבחירתם להיות משרתי ה' זכו לקרבת אלוהים במדרגה נישאה, השהייה המתמדת במקדש ה' ובהיכלו בקירבה כל כך גדולה לשכינה, הביאה אותם לדרגות נעלות של דבקות בה', *המחשבה בה' היתה שם בלי הפסקה*. הזדמנות יקרה זו אבדה לבכורים - הם הובדלו ממנה, והבכורים הביטו בלויים העוסקים בעבודת ה' במשכן בכאב עצום ושברון לב, המילים "וְהָזָר הֶקְרַב יוֹמָת" (במדבר יח ז) הדהדו באזניהם והם ידעו שהמילים מכוונות אליהם. אתם הבכורים - שימרו מרחק! והכהנים והלויים הוזהרו על כך: "וְשָׁמְרוּ אֶת כְּהֻנָּתָם" (שם). מה הכוונה "לשמור את הכהונה"? לוודא שמקבלים את העלייה הראשונה בבית הכנסת? לא, הכוונה לא לתת לאחרים להשתתף בכהונה. כהן עלול לחשוב, אם יש כאן יהודי שמשתוקק לעבוד את ה', הוא יודע את כל ההלכות אפילו טוב יותר ממני, אפילו יודע כוונות נשגבות - מה רע שיעזור קצת ותוך כדי כך ישאב קדושה מעבודת ה'. אומרת התורה, "וְהָזָר הֶקְרַב יוֹמָת". וה"יומָת" הזה קוים כלשונו; אם זר היה נכנס לעזרה ומנסה לעבוד עבודה - צעירי הכהונה היו רצים אליו ומכים אותו למוות. הקב"ה אמר ללויים "אֵין לָכֶם רְשׁוֹת לְהִרְשׁוֹת לֹאֲךָ אֶחָד לְהִשְׁתַּתֵּף אִתְּכֶם בְּזִכּוֹת הַגְּדוּלָּה הַזֹּאת. הִיא מִיּוֹעֲדַת לָכֶם בְּלִבְדֹּ!"

למה נגרע?

ועלינו לשאול את עצמנו: הרי ברור שה' ראה את הצער העצום וההשתוקקות לקרבת ה' של הבכורות, ולמה נמנעה מהם כל אפשרות להשתתף ולו במעט בעבודה הנכספת שנשללה מהם? והאמת היא, שלא רק על צערם של הבכורים צריך לשאול, אלא על צערם של כל עם ישראל, על קרבת ה' שהיתה בידם ואבדה מהם! הצער שניטלה מהם הזכות של העבודה של בכוריהם, הלא בזה שבכוריהם היו קרובים אל ה', כל העם זכו להיות יותר קרובים אל ה'. למה לא ניתנה הזכות הזו לכל העם, וכי אנו כ'ממלכת כהנים' אין לנו כל אפשרות לזכות אפילו לשבירר מקרבת ה' שזכו לה הכהנים?

הפלאת הנזירות

אז אם נחפש בתורה, נמצא פתרון לבעיה זו. הקב"ה כן העניק לכולנו אפשרות להתקרבות אליו, התקרבות ששוה לכהונה, ואולי היא אפילו יותר ממנה. אומר הקב"ה, "אם אינכם יכולים להיות משרתים שלי במקדש, אתן לכם במקום זה דבר שהוא אפילו יותר טוב מן הכהונה". וזו הסיבה שמיד אחרי שהושלמה פרשת הכהנים והלויים וסדרי עבודתם, מופיעה בתורה פרשת הנזירות. לא במקרה פרשה זו נמצאת מיד אחרי פרשת במדבר.

"אִישׁ אֹו אִשָּׁה כִּי יִפְלֹא לְנָדָר נָדָר נָזִיר לְהַזִּיר לָהּ" (במדבר ו ב). למרות שהגמ' בנזיר (לד). מבארת שהמילה "יפלא" מורה על ברירות הכוונה של הנודר, מסתבר שמילה זו שמופיעה בפתח עניין הנזירות מלמדת דבר נוסף, התורה באה ללמדנו גם עניין כללי יותר, את עומק עניין הנזירות. המילה "יפלא" היא בעצם המילה "הִפְלֵא" - הבדלה שאנו מוצאים במקומות אחרים, והבנת הפסוק כך: "איש כי יפריש ויבדיל את עצמו ע"י נדר, להיות נזיר לה".

מיהו נזיר? נזיר הוא אדם שהתנדב להבדיל ולקדש את עצמו. וממה הוא הבדיל את עצמו? היום אנו רחוקים מזה מרחק שנות אור. בזמננו אם יהודי שומר תו"מ כראוי הוא כבר נחשב צדיק גמור. האם הוא אוהב את ה'? מי יודע? האם הוא חושב על ה'? אבל בדורות הקדמונים, היהודי הפשוט מן השורה חי בכל נימי נפשו את העובדה שה' הוציא אותנו ממצרים, והכניס אותנו לארץ ישראל כדי שנהיה לו לעם. הם לא יכלו לשכוח זאת, זה היה חלק מאישיותם. היהודי הממוצע אהב את ה' והיה נאמן לו עד שאין לנו מושג כלל איך היו נראים חיי. ובתוך כל האוירה של חיי הקדושה הזו, הנזיר היה מי שהוסיף מעלה על מעלתו וקדושה על קדושתו, הוא התנדב להתמסר לגמרי לעבודת ה', ולהתקדש בקדושה שוה לקדושת הכהונה.

ואכן, כשלומדים את הלכות הנזיר בתורה, מוצאים אנו בפסוק מילים אלו: "כִּי נִזְרַר אֶלְקִי עַל רֹאשׁוֹ" (במדבר ז). זהו ביטוי שכמעט לא נמצא כמוהו. נזר אלוקים נמצא על ראש הנזיר! אולי על הכהן הגדול אפשר לומר מילים כאלו, יש לו על ראשו את הציץ הקודש שחוקק עליו שמו של ה'. אבל כהן הדיוט בוודאי שלא נמצא בדרגה כזו.

נזיר ככהן גדול – אסור בהסח הדעת

ואומר לכם אף יותר מזה: אמנם כידוע לכהן אסור להיטמא למת, אבל אם מת אחד משבעת קרובי משפחתו – מותר לו ואף מצוה עליו להשתתף בהלוויה ובקבורה. "כִּי אִם לְשָׂאֲרוֹ הִקְרַב אֵלָיו לְאַמּוֹ וּלְאִבּוֹ וְלִבְנָו וּלְבִתּוֹ וּלְאֶחָיו ... יִטְמָא" (ויקרא כא ב ג). אבל הכהן הגדול הוא סיפור אחר לגמרי, לו אסור להיטמא אף לשבעת הקרובים. "לְאֶבְיֹו וּלְאַמּוֹ לֹא יִטְמָא" (שם יא). ומדוע? מה יכול להיות חשוב יותר מאשר השתתפות בהלוויית אביו או אמו? הקב"ה! "כִּי נִזְרַר שְׁמֶן מִשְׁחַת אֶלְקִי עָלָיו" (שם יב). הכהן הגדול מחובר במחשבתו לקב"ה במשך כל היום כולו, ואסור לאפשר לכל דבר אחר להפריע לזה. החיבור לה' במחשבתו הוא בעל חשיבות עצומה עד כדי כך, שאם הוא מפנה את מחשבתו לדבר אחר, אפילו למותם של אביו ואמו, זהו חילול עבודת הקודש, שממלאה תמיד את כל חדרי מוחו וליבו. בגלל שמחשבותיו מוקדשות לעבודת ה' בלבד, הוא חייב להראות שאפילו האסון האישי הגדול ביותר לא מזיז אותו מהקב"ה.

והנה כשלומדים את הלכות הנזיר, חובת ההימנעות מטומאה מפתיעה בחומריותה. אבל הדבר הראשון שקופץ מול העיניים הוא – שלא רק שהנזיר חייב להישמר מטומאת מת כמו כהן, אלא אסור לו להיטמאות גם לקרוביו! "לְאֶבְיֹו וּלְאַמּוֹ לְאֶחָיו וּלְאֶחָתוֹ לֹא יִטְמָא לָהֶם בְּמָתָם" (במדבר ז ז). אביו נפטר והוא רוצה להיכנס ולעסוק בקבורתו – לא נותנים לו! "אתה קדוש מידי", אומרים לו. "כִּי נִזְרַר אֶלְקִי עַל רֹאשׁוֹ". נזר אלוקיו! שומעים כאן הד מקדושת הכהן הגדול, שגם בו נאמר "נִזְרַר אֶלְקִי עַל רֹאשׁוֹ"! הנזיר קדוש אף יותר מן הכהן, הוא כמו כהן גדול! זה דבר מדהים, ועלינו להתבונן בו היטב.

סוד הקדושה דבקוה המחשבה

הקדושה המיוחדת הנ"ל, בין של הנזיר ובין של הכהן הגדול, נובעת מן העובדה ששניהם חושבים על הקב"ה תמיד, היכן שהם רק מסתכלים ונמצאים, בכל מעשיהם שהם עושים – אפילו מעשי חולין, הם חושבים אך ורק על הקב"ה! הנזר אינו על ראשם, אלא בתוך ראשם! לכהן ישנו הציץ, ולנזיר שער הבלתי-מגולח; אבל הכתר האמיתי שלהם הוא הכרה בנוכחותו של ה'. זהו סוד הנזירות, מחשבות תמידיות ובלתי פוסקות על ה' מעטרות אותו בעטרת קדושה. ההתמסרות לה' במחשבה היא ה' "נִזְרַר אֶלְקִי" שמופיע בתורה.

"בעולם הבא צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה" (ברכות ז), אומרים חז"ל, והרמב"ם (הלכות תשובה פ"ח ה"ב) אומר ש"עטרותיהם בראשיהם" הכוונה ידיעת ה' שהשיגו בחייהם. ידיעת ה' היא הכתר האמיתי, ובזכות דעה זו זוכים לחיי העולם הבא.

אנה אנו באים?

אחרי שהבנו את תוכן עניין הנזירות, נבין את גודל האובדן בזה שאין לנו נזירות בימינו. הלא במצוה זו הקב"ה אמר לנו: יש כאן הזדמנות לכולם! אינך חייב להיות כהן או כבור, כל איש או אשה יכולים להתנדב להיות נזירים. רק קבלו על עצמכם להיות מוקדשים לי במשך זמן מסוים, ותזכו לקדושה גבוהה יותר מהכהנים והלוויים! תהיו כמו כהנים גדולים! והרי כל אחד מבין איזו זכות זו להיות כהן גדול! אחרי שאדם עובר תקופה של נזירות, של התמסרות מוחלטת לה', במשך כל ימי חייו נשארים בנשמתו רשמים עמוקים מאותם ימים קדושים. במשך חודש שלם, ולפעמים יותר, מוחו מוקדש למחשבות על ה'. אין הכוונה שהוא לא עושה שום דבר אחר, הוא יכול ללמוד תורה ואף לעבוד או לגדל את משפחתו. אבל הוא לא מסיח דעת אף פעם מהקב"ה. זהו דבר מדהים, הזדמנות מיוחדת שה' העניק לישראל להתקרב אליו.

וכעת שהנזירות איננה בתוכנו, אנה אנו באים? וכי נגזר עלינו לאבד כל אפשרות לקרבת אלוקים?

"וְהִצַּנְעַת לָכֶת עִם אֱלֹקֶיךָ"

זה מביא אותנו לעניין שרציתי לעסוק בו היום, והוא - "וְהִצַּנְעַת לָכֶת עִם אֱלֹקֶיךָ". הנביא (מכאן ו ח) אומר: "הַגִּיד לְךָ אָדָם מֶה טוֹב וּמָה ה' דּוֹרֵשׁ מִמֶּךָ". רשימה של שלושה דברים שה' דורש מהאדם. הראשון הוא: "עֲשׂוֹת מִשְׁפָּט", דהיינו לשמור על משפטי וחוקי התורה. הדרישה הבסיסית ביותר, המינימום. השני: "וְאֶהְבֶּת חֶסֶד". לרצות ולשמח בהטבה לאחרים, בעשיית חסד. והשלישי, הדבר הגדול ביותר, שמביא אותנו לגדלות אמיתית - "וְהִצַּנְעַת לָכֶת עִם אֱלֹקֶיךָ". ללכת עם ה' בצניעות, באופן שאחרים לא יידעו על כך.

כדי להבין כמה חשוב עניין זה של "וְהִצַּנְעַת לָכֶת עִם אֱלֹקֶיךָ", נביא כאן את דבריו של המסילת ישרים (פרק טז בביאור מידת הטהרה): "והנה באמת זהו המבחן שבו נבחנים ונבדלים עובדי ה' עצמם במדרגתם, כי מי שידוע לטהר לבו יותר, הוא המתקרב יותר והאהוב יותר אצלו יתברך. הם המה הראשונים אשר בארץ המה, אשר גברו ונצחו בדבר הזה, האבות ושאר הרועים אשר טהרו לבם לפניו ... כי אין די לאדון ברוך הוא במעשים לבדם שהיו מעשי מצוה, אלא העיקר לפניו: שהלב יהיה טהור לכון בה לעבודה אמיתית". אברהם, יצחק ויעקב אבותינו הקדושים, עשו מעשים גדולים מאד, אבל אם נמדוד את גדלותם ע"פ המעשים שעשו, כפי שאנו רגילים - תהיה זו המעטה בגדלותם. כי הגדלות האמיתית שלהם לא היתה במעשים עצמם, אלא שבכל מעשיהם ובכל חלקי חייהם, ה' היה במחשבתם.

מה היתה עבודת האבות

עכשיו, עלינו להקשיב היטב לדברים אלו: גדלותם של האבות הקדושים לא היתה רק במעשיהם, אלא בטוהר מחשבתם! עקידת יצחק היתה מעשה נורא הוד של מסירות נפש למען ה'. היא היתה אירוע עצום בגודלו ובחשיבותו. אבל אומר לנו כאן הרמח"ל זצ"ל שמעשה עצום זה לא היה פסגת גדלותו של אברהם אבינו! פסגת גדלותו היתה גם משהו ששייך גם לחייו היומיומיים, כשעסק בקניית ומכירת עדרי בקר וצאן. גדלותו היתה שכל מעשה שלו היה מוקדש לקב"ה, מחשבתו היתה דבוקה תמיד בה'.

כשהיו באים אורחים לביתו של אברהם אבינו, הוא היה שוחט שור עבור כל אחד מהם, כדי שיוכל להגיש לכל אחד לשון בקר.. פירוש הדבר הוא שור 'מבוזבז' על כל אורח; הרי לא היה אפשר לשמר את הבשר. זהו חסד במדרגה נישאה מאד, ונדיבות גדולה ביותר. אבל המעשה המופלא הזה לא היה שיא הגדלות של אברהם. שיא גדלותו היו המחשבות שחשב בעת ששחט את השור. אין לנו מושג ברוממות מחשבותיו שחשב אז לעבודת ה', כפי המבואר בחז"ל הדבר הקרוב ביותר שאנו יכולים לומר על מחשבותיו של אברהם היה - הכהן הגדול בעת שהקריב את פר יום הכיפורים. ואפילו הכהן הגדול וכוונותיו הטהורות לא היו אלא הד קלוש מגודל הקדושה והדבקות של אברהם אבינו, ומסירות המחשבה שלו להקב"ה.

גדלותם של האבות היתה במעשים הפשוטים והיומיומיים שלהם, דברים שגם אנו עושים. ללכת, לעבוד, לאכול - הכל נעשה לשם ה', ועם ה'. הם לא היו מעשי גבורה במובן שאנו חושבים היום, כי אנחנו חושבים רק על החיצוניות. אבל "ה' יִרְאֶה לְלִבְּךָ" (שמואל א טז ז). האבות הלכו עם ה' בהצנע לכת, וזו היתה גדלותם.

הדרך לגדלות פתוחה!

זהו המקום להגיד משהו חשוב לכל מי שמרגיש מאוכזב מחייו, מי שחלומותיו על גדלות התנפצו אל קרקע המציאות, והם חושבים: "לו הייתי ראש ישיבה, לו הייתי מקים רשת של מוסדות תורה - הייתי מרביץ תורה במאות תלמידים, והפלפולים שלי היו נפוצים בכל עולם הישיבות - מעשים גדולים ונפלאים! כמה נעלה היא הגדלות הזו בעיני ה'! אבל עכשיו, איפה אני ואיפה הגדלות?" כל אחד יש לו רעיונות אחרים מהי גדלות. יוצא לי לשוחח עם הרבה אנשים שמרגישים שפספסו את ההזדמנות להיות גדולים בעיני ה'. אז לכל אלו אני רוצה לומר, אילו רק באתם לכאן כדי לשמוע את הדבר הזה - כבר היה כדאי. הדרך לגדלות בעיני ה' פתוחה וסלולה בפני כל. ישנה דרך שתביא אתכם להצלחה גדולה הרבה יותר משאי פעם העליתם על דעתכם! זוהי הדרך של "וְהִצַּנְעַת לָכֶת עִם אֱלֹקֶיךָ". זהו סוד שאף אחד לא צריך לדעת, אפילו נשותכם אינן צריכות לדעת על כך. שהחברים לא ידעו, ושילדיכם לא ידעו. כי כשבחרים ללכת עם ה' בהצנע, המפתח להצלחה הוא שהדבר יישאר מוצנע וחבוי ככל שניתן.

אש בוערת בסתר

על רבי יוסף זונדל מסלנט זצ"ל, מגדולי תלמידי הגר"ח מוולאז'ין ורבו של רבי ישראל סלנטר זצ"ל, סיפר רבי נפתלי מאמסטרדם זצ"ל; בילדותי שמעתי מפי הרב המפורסם מו"ה גרשון אמסטרדם זצ"ל מוולנא, כי הוא לא הכיר את החסיד הנ"ל אך פעם אחת החסיד הנ"ל לעיר ווילנא והביא מכתב מאחד מסאלאנט להרב מוהר"ג הנ"ל ועמד אצל הפתח והושיט לו המכתב, הרב מוהר"ג הנ"ל חשב אותו לאיש פשוט כמו אחד מהעגלונים וכדומה ורצה להנותו בעד טרחתו קרא אותו החדרה והושיט לו כוס של יי"ש ובקש אותו לשנות, מובן מאילו כי החסיד לא סירב בדבר כי 'כל מה שיאמר לך בעה"ב עשה' (פסחים פו:) ושתה מעט יי"ש. אח"כ אמר לו הרב מוהר"ג הנ"ל הלא אתם הנכם מעיר סאלאנט מה שלום החסיד ר' זונדל וענה אותו מה שענה, אח"כ התחיל הרב מוהר"ג הנ"ל להרחיב עמו הדבור אודות החסיד הנ"ל, והתחיל לגמגם בתשובתו למעט את מעלתו, מתוך הדברים עלה בלבבו אולי זהו החסיד, כאשר למשמע אוזן שמע כי אין ניכר עליו כלל, אמר לו הרב מוהר"ג תגידו לי האמת מה שמכם אמר לי שמי זונדא, אמר לו הרב מוהר"ג ה' רצון יראיו יעשה, אשר לא יהיה ניכר עליכם כלל. (נתיבות אור להגר"י בלאזער זצ"ל).

נשים לב, רבי זונדל בירך על היי"ש ורבי גרשון לא ראה שום דבר מיוחד, כי רבי זונדל לא יכל לברך כמו שהוא רגיל בלי לגלות את זהותו. אז הוא אמר ברכה כמו בעל-עגלה, אבל בירך כמו רבי יוסף זונדל - במחשבה. עם אש של דבקות, וכוונה בכל מילה. מבחוץ היה נראה שיש כאן יהודי פשוט שממלמל ברכה, אולי אפילו טועה קצת בהגייה. אבל בפנים היתה אש! זו אומנות גדולה, לברך ברכה של רבי זונדל שנראית כברכה של בעל-עגלה!

רבי זונדל היה מסוגל לכך, כי הוא חי חיים סודיים. בסלנט, מקום מגוריו - אף אחד לא הכיר אותו! תלמידיו רבי ישראל סלנטר - אחד האנשים הגדולים ביותר שחיו אי פעם, התבטא עליו: "הוא היה סולם מוצב ארצה, וראשו מגיע השמימה". אבל כל שאר אנשי עירו לא הכירוהו כלל. זהו הישג עצום לענק שכזה, מגדולי דורו. הוא חי חיים נפלאים של מחשבה ומוסר, חיים של מילוי חובות-הלבבות, מלבד היותו גאון עצום בכל חלקי התורה. אבל אף אחד לא ידע על כך, כי הוא הלך בהצנע לכת את אלוקיו.

אצלנו מונח שלהיות "יהודי טוב" פירושו לעשות מצוות וללמוד תורה, ולכן אנו חושבים שהסולם לגדלות הוא "חובות האברים". אבל אם נטה אוזן לרבינו בחיי, נראה שאנו יודעים מעט מאד על תפקידו העיקרי בעולם.

חובות הלבבות

ה"חובות הלבבות" מלמד אותנו בהקדמה לספרו, שחובות הלבבות חשובות יותר מחובות האברים. בוודאי שחייבים לקיים מצוות, את כולם, ובהידור. אבל את המצוות אנשים רואים, ואפשר לקבל עליהם כבוד. "פשש, איזה אתרוג יפה!" "תראה אותו, לו יש את התפילין הכי מהודרות שיש. איי איי, איזה צדיק!" אי אפשר להחביא את התפילין, והציציות צריכות להיראות מבחוץ דווקא. צריך להיות ניכר על היהודי מבחוץ שהוא שומר תורה ומצוות. אבל אף אחד לא יכול לראות את מצוות הלב, ולכן דווקא בהן אפשר לקיים "הַצָּנֵעַ לְפָנֶיךָ עִם אֱלֹהֶיךָ". לכן הן חשובות יותר ממצוות האברים.

הצנעה גדולה מנזירות

לפי כל הנ"ל, כל אחד יכול להיות גדול אפילו יותר מנזיר. כי הנזיר, אחרי הכל, מפורסם לכל שהוא נזיר. הנזירים היו לובשים בגדי לבן, ושערם המגודל היה מעיד גם הוא על היותם נזירים. "אוהו", אומרים כל הרואים, "הנה נזיר!" וזה טוב מאד, נחת רוח גדולה וכבוד גדול לה' לראות נזיר. אפילו מברכים ברכה מיוחדת כשרואים אותו. אבל היזהרו שלא לגעת בו, הוא קדוש וטהור, איש מיוחד. וכל רואיו מהללים אותו.

אבל מי מהלל את זה שחושב על ה' תמיד ואפילו כשהוא רואה גלעין של אפרסק מוטל בצידי הרחוב? הרבה שבחים אפשר לשבח את ה' על גלעין אפרסק! ומי מעלה בדעתו שהאיש ההוא שהולך לתומו ברחוב ומביט בעצים, בעלים ובעננים, חושב על הקב"ה? אף אחד לא יודע שהוא חושב על ה', ואם היו יודעים - היו צוחקים עליו.

אף אחד לא ייתן לך "סמיכה" בגלל שאתה חושב על הקב"ה כשאתה הולך ברחוב. אי אפשר להתקבל לכולל עם דרשה על איך רואים את הקב"ה בגרעינים של תפוח או אפרסק, יסלקו אותך משם. אפילו ילעגו לך: "מי צריך גרעינים של תפוח"? לא רואים עליו שום דבר, אין לו שלט על הבית, ולא דיפלומה על הקיר. אף אחד לא יודע שהוא חושב על הקב"ה, זה סוד. סוד שחבוי מכולם, חוץ ממי שהכל שלו. הוא הולך בהצנע עם אלוהיו, אף אחד לא יודע.

רואים, רואים!

אומר רבינו בחיי, זהו אחד היתרונות של חובות הלבבות על פני חובות האיברים, שאותם מקיימים בלי כוונות אחרות. כשנמצאים בישיבה או בכולל, או בבית הכנסת, אי אפשר להכחיש שחלק ממה שאנו עושים נובע מכך שרואים אותנו. איננו עושים רק בגלל זה, אבל כל נענוע בשמונה-עשרה שואב קצת עידוד מהעובדה שיש כאן קהל. והראיה, שכשנמצאים בבית ומברכים ברכת המזון למשל, נוכל לתפוס את עצמנו מתנועעים קצת פחות מבבית הכנסת. למען האמת, ברכת המזון שלנו די קרה ויבשה. כשמגיעים אורחים הביתה, פתאום ברכת המזון היא משהו אחר לגמרי. ממש עולם אחר. כשמגיעים אלינו אורחים, אני אומר להם: "תודה שבאתם! בזכות שאתם נמצאים כאן, אני מברך יותר בכוונה מן הרגיל". אני כבר זקן, ויש לי ניסיון בזה. אני יודע לנצל את המצב היטב. אני "מוסר מודעה", ומודיע להם שזה לא רגיל אצלי, בדרך כלל אני מברך פחות טוב...

מדוע חובר ספר "חובות הלבבות"

בעל החובות הלבבות מסביר בהקדמתו את הסיבות שהביאו אותו לחבר את ספרו הנודע. והוא כותב שם שעל חובות האברים נתחברו ספרים רבים, ואילו על חובות הלבבות כמעט שלא נכתב דבר. ואולי תחשוב, אומר החוה"ל, שהטעם לזה הוא כי יש יותר חובות לאיברים מאשר ללבבות, אבל האמת היא להיפך. שהרי דוד המלך אומר: "לְכָל תְּכַלָּה רְאִיתִי קֶץ רַחֲבָה מִצְוֹתַי מֵאֵד" (תהלים קיט פג), דהיינו לכל דבר יש גבול, אבל למצוות אין. ואם מדובר על חובות האיברים, הרי יש להם גבול יש מספר כלשהו של מצוות ואין יותר! בהכרח שדוד המלך מדבר על חובות הלבבות, שלהם באמת אין גבול וסוף.

זה דבר חדש שרבים לא חשבו עליו מעולם. "אילו חובות כבר יש ללבבות"? הם שואלים, כי הם חושבים שמה שאינם יודעים לא קיים במציאות. מי שלא לומד את הנושא של חובות הלבבות חושב שאין דבר כזה בכלל! רק אחרי שמתחילים להיכנס לעניין, הם מגלים 'עולם חדש' שלא ידעו על קיומו עד היום. "אוי, זה דבר נעלה וחשוב, אבל בוודאי שהוא רק בשביל צדיקים", אתם חושבים. "בשביל מי שרוצה לעשות לפנים משורת הדין". אבל גם זו טעות מרה, כי חובות הלבבות הם יסודיים הרבה יותר מאשר חובות הלבבות. הן לא תוספות ולא מותרות. לאהוב את ה', לחשוב על ה', תמיד להכיר בנוכחותו של ה', להודות לה' - כל אלה הם אבני היסוד להיותנו יהודים.

צריך להקדיש זמן ללמוד איך לאהוב את ה'. התורה מצווה על כך פעמים רבות, זו מצווה בדיוק כמו נטילת לולב, והיא מוזכרת הרבה יותר פעמים מאשר הלולב. בשביל מה זה כתוב, בשביל שנתעלם מזה? אז תאמרו, "מאי קמ"ל? פשיטא! אני כבר אוהב את ה', אל תדאג". רבותי יש מקום לדאגה! תלמדו את הנושא ותראו את חלקי ואת חלקי חלקי, ואז תגלו שאין סוף לחובה הזו, ומי שאומר "כבר קיימתי אותה, זהו" - סימן הוא שלא פתח את הנושא מעולם.

ישנה עוד מצווה, לירא מה'. גם בה יש חלקים ומדרגות רבים, וכל אחד מהם הוא חובה על כל אחד ואחד. זה נושא רחב מאד, והאמת היא שאין לו סוף! וכן מצוות האמונה, והביטחון.

יש מצוות "בחירה"?

ישנה מצווה של "בחירה", הידעתם? רבינו יונה כותב (?) שיש מצווה מיוחדת לבחור לקיים את רצון ה'. לא מספיק רק לקיים מצוות כי הם מצוות, צריך לבחור לקיים מצוות!

יש מצוות "הודאה", ויש מצוות "עבודה". לא מתבוננים אף פעם אפילו במילים, ק"ו שלא מיישמים אותם! מה הכוונה "עבודת ה'"? יש בזה בלבול, כי אנשים לא עוסקים בנושא ולא לומדים עליו. כל אלה הם נושאים גדולים ורחבים. החוה"ל כותב עליהם באריכות, ובסוף הוא כותב: כל מה שכתבתי הוא רק דוגמא!

מהראש לרגליים

אלה שמגיעים לכאן בקביעות, יש להם כבר מושג מהנושא של "הודאה". יש לנו חובה להודות לקב"ה. ולא מספיק רק לומר "כן, הקב"ה נותן לי כ"כ הרבה! באמת תודה רבה!" זה כמו צ'ק פתוח, הוא נותן לה' צ'ק פתוח - בלי פירוט. חוץ מהבעיה שאין לו כסף בחשבון... רק אם האדם מרגיש באמת רגשות של הודאה, יש לביטויי ההודאה משמעות.

רגשות של הודאה, אינן יכולות להיות רגשות כלליים, הם צריכות להיות ממוקדים ומפורטים. מ'שער הראש ועד ציפורני הרגליים, צריך להודות על כל פרט ופרט מהטובות שה' העניק לנו. ובלתי אפשרי להודות, בלי להתבונן בכל פרט, ולשמוח בו. זוהי עבודה גדולה. לפתוח במסע מהראש ועד הרגליים ולהודות באמת על כל פרט - חיים שלמים לא יספיקו לזה. אם נתחיל להתבונן בכל פרט משער ראשנו, הוא ילבין לפני שנסיים את הנושא. ככל שמתבוננים יותר, מתמלאים יותר ברגשות הודאה לה'. וזו רק אחת מחובות הלבבות.

יש כ"כ הרבה ללמוד ולהתבונן. צריך ללמוד "חובות הלבבות", להבין מהו ביטחון, מהי "בחינה", התבוננות בחסדי ה' ונפלאותיו שסביבנו. והפרטים הקטנים הם אלה שמשנים אותנו, כשמתבוננים דווקא בפרטי הפרטים הלב מתמלא בהודאה לה'.

הולכים, וחושבים "ראה כמה מוצלחות העיניים האלה. ברוך ה', הן מתמקדות במה שצריך, רואות כמו שצריך, מעפעפות כמו שצריך". אם ישמע אותנו איזה לץ, הוא יצחק מלא פיו: תגיד "מה אתה מתלהב לך מעיניים? לכולם יש עיניים!" אבל לנו לא אכפת מה יאמרו הלצים, כי אנו רוצים ללכת בהצנע עם ה'. חושבים בשקט לעצמנו: "הנה, אדם עם תחבושת על העיניים. הוא עבר ניתוח. אני אף פעם לא הוצרכתי לעבור ניתוח בעיניים, ברוך ה'!" "אני יכול ללכת, לא כמו ההוא שם בכסא הגלגלים. אני יכול לדבר! יש אנשים שצריכים לתקשר עם הידיים. אבל אני לא צריך ללמוד את שפת הסימנים, אני יכול לדבר!"

יש אנשים שלא יכולים ללכת לשירותים. כמה פעמים בשבוע הם צריכים ללכת ולהתחבר למכשיר מיוחד שינקא את הדם שלהם, הדיאליזה. ואנחנו ברוך ה' יכולים להוציא את הפסולת מגופנו בעצמנו! אילו המחשבות שעוברות בראש ורק ה' רואה אותם. אני לא מדבר אפילו על ברכת "אֶשֶׁר יֵצֵר", אלא לפני הברכה. אם אילו מחשבות יוצאים מהשירותים! הכליות מנקות את הדם באופן ניסי, הכל ניסים.

סוד בארוחת הבוקר

אשה או בת יושבת לארוחת הבוקר. אף אחד לא יודע מה עובר לה בראש, כולם חושבים שהיא לועסת ובולעת כמו כולם. אבל ה' יודע שהיא חושבת עכשיו על הלחם שהיא אוכלת, איך שהוא מתפרק לעשרת אלפים חומרים שונים, המובלים ע"י הדם לכל חלקי גופה. הם מזינים את העיניים, את העצמות, את השערות. היא מתבוננת בנס ששמו "לחם". אף אחד לא מסתכל עליה, ואם היו מסתכלים מה היו רואים? עוד אדם שאוכל לחם. נו, שוין. אבל ה' יודע, רק ה' יודע.

אדם כזה אפילו שהוא לא כהן ולא נזיר הוא משרת את ה' בכל מקום שיהיה. בבית ובעבודה, אצל הרופא ובחנות המכולת. מחכים בחדר ההמתנה לרופא, במקום לעלעל בכל מיני מגזינים שמלאים בשטויות ורוע, חושבים על ה'. אף אחד לא רואה כל הבדל בינך לאלה שסביבך, אבל אתה גדל כל העת! גדלות המחשבה, שהיא שיא השלמות.

אדם כזה, שמקיים "הַצֵּנֶע לָכֶת עִם אֱלֹקֶיךָ" והולך עם הקב"ה בהסתרה כל העת, מוצא חן בעיני ה' יותר מכל השאר.

יש לך דקה?

איננו יכולים להיות כאלה כל הזמן. לא קל להרגיל את השכל לחשוב על הקב"ה תמיד. אבל אפשר להתחיל מדקה אחת ביום. ודי בזה כדי להתחיל ללכת בדרך הזו, ולהיות "מִשְׁכָּמוֹ וּמַעֲלָה גְבוּהַ מִכָּל הָעָם" (שמואל א' כג). מי שעושה כך יכול בהחלט להרגיש חשוב יותר מכל האחרים שהולכים לידו ברחוב; כי גם בעיני ה' הוא חשוב יותר.

פרשת במדבר | תורת אביגדור

דרך זו פתוחה לכולם. אנשים מחפשים להצליח בחיים ולהגיע להישגים, מחפשים בכל מיני מקומות. אבל ההצלחה הגדולה ביותר היא בתוך הראש שלך, כאן תעשה את המהפך. להתרגל לקיים את חובות הלבבות, זו השלמות הגדולה ביותר שאפשר להגיע אליה בעולם הזה.

ההצלחה האמיתית בתפקיד

ולכל המאוכזבים שחלומותיהם על גדלות התנפצו, אני אומר; מה התועלת בלהתפרסם בעולם התורה - על אלו שמחוץ לעולמה של תורה בכלל אין אנו מדברים - ולהקים מוסדות ולהעמיד תלמידים, אם האדם לא גדל במסירותו לה? אם הוא בקושי חושב על ה', אזי הוא נכשל התפקידו בעולם. אבל אם הוא יוסיף מחשבות אלוקיות לכל מעשיו, לא רק לתורה ולמצוות אלא גם לחייו היומיומיים - אזי הוא הגיע לשיא ההצלחה.

מי שזוכה ללכת בהצנע עם אלוקיו, הרי הוא גדול יותר מהנזיר ומהכהן גם יחד. כי אפשר להיות כהן וגם נזיר בלי ללכת עם ה' במחשבה, והם גם נוחלים כבוד. אבל ההולך בהצנע, אין לו שום כבוד בגדולתו, וכוונותיו ומחשבותיו קדושות וטהורות בלי שום תערובות.

הגדלות האמיתית אינה במצוות האיברים, אלא בחובות הלבבות. ובאלה האדם מוצא חן בעיני ה', וזוכה לאור החיים בעולם הבא.

שבת שלום ומבורך!

המשך הארות על הפרשה

"וַיַּעַשׂ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכָל אֲשֶׁר צֻוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה כִּן חָנוּ לְדִגְלֵיהֶם וְכֵן נָסְעוּ אִישׁ לְמִשְׁפַּחְתּוֹ עַל בֵּית אֲבֹתָיו" (ב, לד). התורה מעידה כאן שהן בשעת נסיעתן והן בשעת חנייתן, שום איש או נער לא עזב את מקומו הקבוע לו, לצאת ולבקר או לראות את הנעשה במקום אחר. הם נמנעו מלהתערב בין אחרים לפתח שיחה, ואפילו הצעירים שבהם שמרו על נוהג זה בדביקות רבה. כל תשעה מבני ישראל היו נתונים לפיקוח של "שר עשרות", וכל ארבעים ותשעה מהם היו נתונים להשגחת "שר חמישים", ומעל כל אלה היו "שרי מאה" ו"שרי אלפים". בני ישראל נשמעו לציווי קפדני זה, הם ונשיהם וטפם "איש לדגלו", בכל הזמנים שבהם נסעו או חנו. כאשר בלעם נשא "אֶת עֵינָיו וַיֵּרָא אֶת יִשְׂרָאֵל שֹׁכֵן לְשִׁבְטָיו" (כד, ב), הוא הושפע כה עמוקות ש"נִתְּהִי עָלָיו רוּחַ אֱלֹקִים" (שם). אומה כה ייחודית, מעולם לא היה מי שישווה לה, וזאת מכח הריסון והאיפוק העצמי העצום שמכוחם זכו ישראל להישאר כה ממושמעים ומסודרים בשלימות של האיכות הנשגבת ביותר.

"וְחָנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ עַל מִחְנֵהוּ" (א, לד).

על אף שלא היו להם גבולות להפרידם (כפי שהיה להם מאוחר יותר, בהיותם בארץ) והם נסעו יחד בקירבה גדולה במשך שנים רבות, עם זאת לא התערבו זה בזה. כל איש התנהג עם המערכת של ריסון ואיפוק עצמי ושל קיום על פי סדר מושלם - כעין הסדר המושלם של המחנות במלאכי מעלה. תופעה יוצאת דופן זו של עם שלם אשר חי בהשגחה אלוקית ובמשמעת מושלמת הוזכרה בדברי בלעם והיתה סיבה להשראה עבורו. במשך ארבעים שנה נשמרה המשמעת המושלמת הזו, וכפי שנגזר מלכתחילה, נועדה להשאיר רושם אדיר ונצחי בקרב האומה הקדושה. בדומה לעקרון היסודי בכל המצוות והאזהרות שבתורה, גם כל אותה משמעת וסדר היו משמעותיים ומהותיים ביותר במובן זה של הרגלי איפוק וריסון עצמי. ואף מאוחר יותר כאשר המחנה התפזר וכל ישראל ישבו בנחלותיהם ובקהילותיהם, נמשכה ההנהגה הזו של ריסון ואיפוק עצמי, כפי שהוא נמשך אף כיום בקרב כל היהודים ושומרי המצוות. העקרון של סדר דייקני ודקדקני הינו יסוד מוסד בתורה, והמצוות תובענות דייקניות מירבית לפרטי פרטים על מנת לקיימן. בכך זהה העם הקדוש להזדמנות להכין עצמו תחת הנהגתו והדרכתו של משה לקראת עתידם כעם התורה לנצח.

"אֶל תִּכְרִיתוּ אֶת שִׁבְט מִשְׁפַּחַת הַקָּהָתִי מִתּוֹךְ הַלְוִיִּם" (כג, טו).

אנחנו היינו אומרים "שמור את משפחות הקהתי מלהיות נכרתים". כאן למדים אנו על רמת האחריות שיש למנהיג על שלומם ובטיחותם של כל הנמצא תחת שליטתו. אם הוא לא שמר כראוי, זה נחשב לו כאילו קיצר חיי אותו איש. אזהרות מיוחדות מתחייבות ללוויים, מפני הצורך העליון שידעו היטב את העיקרון של כבוד ה'. ואף שעיקרון זה חשוב תמיד, ובפרט לפני מקום שכינת כבודו, הכובד של החיוב היה ביתר שאת בתקופה הנעלה של מסע המדבר כאשר נוכחות ה' היה תמיד בגלוי: ע"י ענני הכבוד יום ולילה, ע"י ירידת המן יומם, וע"י נפלאות המרובות שה' הראה לבני ישראל שבאותו הדור. באמת, הלימוד של יראת ה' היה מטרה גדולה של מסעם ארבעים שנה במדבר, ואף שלימוד זה היה כרוך בהרבה איבוד חיי אדם (ראה יז יד, כה ט) התועלת הגדולה שהושגה לישראל לעולם הצדיקה את המחיר הענקי. וזהו ודאי שאותם אנשים אשר מיתתם העניקה לימוד נצחי לישראל, לא היו מתים אם לא לצורך ההוא, לכן פשוט שה' שילם תגמול טוב להם בעולם האמת.

הארות על הפרשה

מתוך ספר דור דעה [באנגלית]-פירוש עה"ת מאת רבינו זצ"ל

"וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה בַּמִּדְבָּר סִינַי" (א, א).

את תקופת שהותם של עם ישראל במדבר סיני, לא ניתן להבין מבלי להתבונן כראוי ביסודות הבאים: [א] בשום דור אחר מהדורות של עמנו הקדוש לא שרתה השכינה של ה' בתוכנו באופן כה מוחשי וברור כבדור המדבר. בניין זה, המשכן, היה המקום המקודש ביותר מאז ומעולם, וקירבת ה' היתה באופן הגלוי והברור ביותר בדור ההוא של המדבר, הרבה יותר מכפי שהיה בתקופות אחרות בתולדות ימי עמנו. [ב] בשום תקופה אחרת בתולדות ימי עמנו לא היתה אומתנו מרוכזת ומאוחדת יחד במקום אחד כפי שהם היו במדבר. אחדות כה מושלמת של האומה לא היתה בשום דור אחר לעולם. [ג] בשום דור אחר לא זכה עם ישראל למנהיג שהתקרב, ולו במעט, למעלתו ולגדולתו של משה. [ד] בשום דור אחר לא זכה עם ישראל לתקופה כה ממושכת של פנאי ללימוד התורה. [ה] בשום דור אחר לא זכה העם להיות מבודד מן העמים ומהשפעת האומות באופן כה מוחלט כבדור המדבר.

כאשר משה ברך את ישראל והתפלל למען אושרם המושלם, הוא אמר: "וַיִּשְׁכַּן יִשְׂרָאֵל בְּטוֹחַ בְּדָד עֵין יַעֲקֹב" (דברים לג, כח). בכך הוא ביטא את שתי התכליות העיקריות שבעבורן שהה העם במשך ארבעים שנה במדבר: [א] "בְּטוֹחַ" (בטחון בה' לבדו), וכן [ב] "בְּדָד" (התבדלות). על ידי חיים בסביבה בה אין הרבים יכולים לחיות, זכו ישראל להשיג את האמונה וההכרה הברורה שה' לבדו הוא המקור היחיד לקיומנו ולחיותנו. על ידי התגודדותם סביב המשכן, על ידי השפעתו העצומה של משה, על ידי ענני הכבוד וירידת המן דבר יום ביומו, למדו ישראל את ההכרה והאמונה בה' בכל המובנים של בטחון. וכאן הם זכו ליחס של התבדלות מוחלטת מכל העמים ודרכיהם. משום כך היה המדבר ההכנה האדירה לקראת המשך עתידם של ישראל.

אבל בנוסף, תקופת המדבר היתה הדוגמה לנסיון הגדול ביותר של העולם הזה: הנסיון של הכרה בה' ובחסדו. "וַיִּכְתֹּב אֶת כָּל הַדָּבָר אֲשֶׁר הָלִיכָה ה' אֶלְקִיךָ זֶה אֲרָבָעִים שָׁנָה בַּמִּדְבָּר לִמְעַן עֲנִיךָ לְנִסְתָּךְ לִדְעַת אֶת אֲשֶׁר בְּלִבְךָ תִּשְׁמֹר מִצְוֹתַי אִם לֹא. וַיַּעֲנֶךָ וַיֹּרְעֶכָ וַיֹּאכַלְךָ אֶת הַמָּן אֲשֶׁר לֹא יָדַעְתָּ וְלֹא יָדְעוּן אֲבֹתֶיךָ לִמְעַן הוֹדַעְךָ כִּי לֹא עַל הַלֶּחֶם לִבְדּוֹ יִחְיֶה הָאָדָם כִּי עַל כָּל מוֹצֵא פִי ה' יִחְיֶה הָאָדָם. שְׁמַלְתָּךְ לֹא בָלְתָה מְעַלְיָן וְהִגְלָתָ לֹא בַצָּקָה זֶה אֲרָבָעִים שָׁנָה. וַיִּדְעַתָּ עִם לִבְךָ כִּי כֹאֲשֶׁר יִסֹּר אִישׁ אֶת בְּגָדוֹ ה' אֶלְקִיךָ מִסִּכְרָךְ. וְשִׁמְרָתָ אֶת מִצְוֹת ה' אֶלְקִיךָ לִלְכֹת בְּדַרְכֵיךָ וּלְיִרְאָהוּ אֹתוֹ. כִּי ה' אֶלְקִיךָ מִבֵּינָךְ אֶל אֶרֶץ טוֹבָה אֶרֶץ נַחֲלִי מִיָּם עֲנִינָה וְתַהֲמַת יָצְאִים בְּבִקְעָה וּבְהָרָ" (דברים ח, ב-ז). "כִּי ה' אֶלְקִיךָ בִּרְכָךְ בְּכָל מַעֲשֶׂה יָדָךְ יָדַע לִכְתֹּב אֶת הַמִּדְבָּר הַגָּדֹל הַזֶּה זֶה אֲרָבָעִים שָׁנָה ה' אֶלְקִיךָ עִמָּךְ לֹא חִסְרָתָ דָּבָר" (שם ב, ז). פסוקים אלו נראים לכאורה כסותרים: מאחר ש"לֹא חִסְרָתָ דָּבָר", כיצד ניתן לומר "וַיַּעֲנֶכָ וַיֹּרְעֶכָ" וש"ה' אֶלְקִיךָ מִסִּכְרָךְ"?

אכן, זה היה חלק מהנסיון במדבר, וזו גם היתה דוגמה לנסיונותיו של האדם בכל דור ודור. למעשה, לא היה חסר להם שום דבר בסיסי, ואפילו כאשר התנאים והנסיבות נראו להם כחסרי תקווה, ה' הסתתר וציפה שיעמדו בנסיון, אך הישועה היתה מוכנה עבורם ומובטחת להגיע. תקופת המדבר היתה תקופה של פרשיות משברים לכאורה ואסונות למראית עין, הכל נראה כלפי חוץ כחוסר נוחות וכתקופה של מחסור קשה. אלא שכל זה היה נסיון עבורם, כשהכל נועד לקראת התכלית לנסות את העם. למעשה, ה' תמיד היה שם עימם ללוותם ולסייעם, כדי שיישרדו ויתקיימו. וכל מה שקרה, נעשה רק "לְהִיטֵבְךָ בְּאַחֲרִיתֶךָ" (דברים ח טז).

יש להזכיר היבט נוסף של המסע במדבר, ובדרך כלל מתעלמים ממנו. כאשר יהושע ירש את ההנהגה ממשה, ה' הוכיחו קשות לעסוק בלימוד התורה: "לֹא יִמּוֹשׁ סֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה מִפִּיךָ וְהָגִיתָ בוּ יוֹמָם וְלַיְלָה" (יהושע א, ח). תוכחה זו נאמרה לא רק ליהושע אלא לכל העם כולו. אולם מדוע ההדגשה כעת לעסוק בלימוד התורה יומם ולילה?

מדוע לא נאמרה אזהרה זו קודם לכן? התשובה היא, שבימיו של משה אכן עסק העם כל הזמן כולו בלימוד הזה: "בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבִלְכַתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשִׁבְתְּךָ וּבְקוֹמְךָ" (דברים ו, ז). העסק היחיד היה לימוד התורה, עם ישראל במדבר ראה בדיוק כמו ישיבה רבת ממדים, והעם, כמו תלמידי הישיבה, התפרנסו מהמן למחייתם ולמזונם. כל עוד משה, ראש הישיבה, היה בחיים, נמשכה פרנסתם מהמן, אך בשעה שראש הישיבה נסתלק, באה הישיבה לקיצה. "לֹא יִתַּנֶּה תוֹרָה אֵלָּא לְאוֹכְלֵי הַמָּן" (תנחומא, בשלח כ), "בזכות משה אכלתם את המן" (שם, במדבר ב). לאור ההבנה הזו של מעמדם כעם של לומדי תורה, עלינו לקרוא את כל המסופר בספר במדבר. על כן נאמר סיפורי התורה בצמוד לדינים ולהלכות של ה', משום שהתורה ממשיכה להציג את התפקיד של הלימוד, אשר הוא התכלית העיקרית והיסודית. משום כך ספר במדבר מסיים במילים: "אֵלֶּה הַמִּצְוֹת וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר צִוָּה ה' בְּיַד מֹשֶׁה אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּעֶרְבְּתָם מוֹאֵב עַל יַרְדֵּן יְרֵחוֹ" (לו, יג).

שאל איך ויגדך זקניך ויאמרו לך

מתוך תשובות שהשיב הרב זצ"ל לשואלים

שאלה:

מה הפירוש של המשנה "המהלך בדרך וְשׁוֹנֶה וּמַפְסִיק מִמַּשְׁנֵתוֹ, וְאוֹמֵר: מַה נָּאָה אֵילָן זֶה! וְמַה נָּאָה נִיר זֶה! מַעֲלָה עָלָיו הַכָּתוּב כָּאֱלוֹ מִתְחַיֵּב בְּנִפְשׁוֹ" (אבות ג ז).

תשובה:

כשאדם לומד גמרא בישיבה, בסוף סדר ראשון ב 1:30 המשגיח נותן דפיקה על השולחן ואומר "עכשיו הגיע הזמן ללימוד מוסר". הוא סוגר את הגמרא, ופותח בלימוד מתוך ספר חובות הלבבות, על מה מדובר שם? ייתכן שאפילו על עץ! בשער הבחינה לומדים על העצים! וכי תגיד שהוא המתחייב בנפשו, הלא הוא הפסיק ללמוד והתחיל לדבר על עץ?! כמוכן שהתשובה היא לא! ובכן, הכל תלוי מתי ולמה אתה מדבר על אילן נאה.

המשנה אומרת "המפסיק ממשנתו" היא מדברת על מישהו שהוא מפסיק ללמוד, אבל מי שגם כעת יחד עם זה הוא ממשיך ללמוד, הוא לומד חסד ה' על גבראיו ומודה לה' עליהם, זה משהו שונה! מי שאומר "כמה נאה אילן זה", לא בגלל שהוא לומד את חובות הלבבות שער הבחינה, אז בטח שהוא טועה. אבל אם הוא מביע את הכרת התודה בפני הקב"ה זה לא 'מפסיק' הוא כאדם שלומד בבא קמא, ותוך לימודו הוא מעיין בבא מציעא!

אם אתה אדם ש'איכות הסביבה' חשובה לך, ואתה מדבר על שימור הטבע והצמחייה מפני הכחדה, או אפילו גדולה מזו אם אתה מתלהב מהטבע בפני עצמו - אחרי ככלות הכל הטבע הוא דבר מופלא שכל אדם משיג מוצא בו הרבה סיבות להתעניינות בו. אז הקב"ה אומר, "תראה, בחייך אתה באמצע עסק חשוב יותר, אתה באמצע 'עסק התורה'. האם אתה מרגיש שתורה כל כך לא חשובה עד שאתה יכול להפסיק ולדבר על משהו אחר?!"

אבל נניח שאתה מדבר על הטבע כדי לשבח את ה' יתברך; נניח ששמעת רעמים, ואתה רוצה לברך, או שראית ברק, ואתה רוצה לשבח את ה'. האם זה נקרא הפסקה?! או אם אתה רואה באביב עץ פרי פורח, ואתה מתפעל ומברך את הברכה המיוחדת לך. האם זה נקרא הפסקה?! אז כשאתה נותן זמן לראות את העץ ולשרת את ה' עם ראיית העץ, זו מצווה! בהחלט כדאי שתעשה זאת. אם אתה משבח את ה', ואתה אומר "זה עץ כל כך יפה שה' עשה. זה נראה כמו עצי גן עדן. אני רואה את יד ה' בעץ הזה", אז כמוכן שזו מצווה. כשהמטרה שלנו לראות את העץ הזה היא להזכיר לנו שיש גן עדן אחרי העולם הזה. יש חסד ה' שממתין למי שמקיים את מצוותיו בעולם הזה. כשזו תזכורת, זו הבטחה לך, הפתיחה של העולם הבא. אהההה! עכשיו זו דרך אחרת להסתכל על העץ.

מדור זה נתרם לע"נ:

להנצחות 072.222.3383